

ONDERWEG

Kerkblad van de Protestantse Gemeente Elst (Gld.)

43e jaargang nr. 9 • november 2022

MEDITATIE

'Te gast bij de zusters Trappistinnen in Koningsoord'

Verscholen in de bossen rondom Arnhem en Oosterbeek ligt abdij Koningsoord. Een abdij waar een groep van zo'n 16 Trappistinnen hun thuis hebben. De enige Trappistinnengemeenschap in Nederland. Trappistinnen behoren tot een klooster-gemeenschap die het gebed als hun belangrijkste taak zien. Ze leven volgens een strikte dagorde van 7 getijdengebeden per dag. Alweer zo'n 13 jaar geleden betrokken ze deze nieuw gebouwde abdij omdat ze hun oude uit Tilburg gedwongen moesten verlaten. De nieuwe abdij is een parel van sobere schoonheid. Het is heel bijzonder om een dergelijke abdij bij wijze van spreken 'om de hoek' te hebben. Al een paar jaar had ik het idee om er eens een paar dagen te gast te zijn. Maar ja, druk, druk, het kwam er niet van. Totdat ik eind september voor de deur van de abdij stond. Gastvrij werd ik welkom geheten. Voor drie dagen zou Koningsoord mijn thuis zijn.

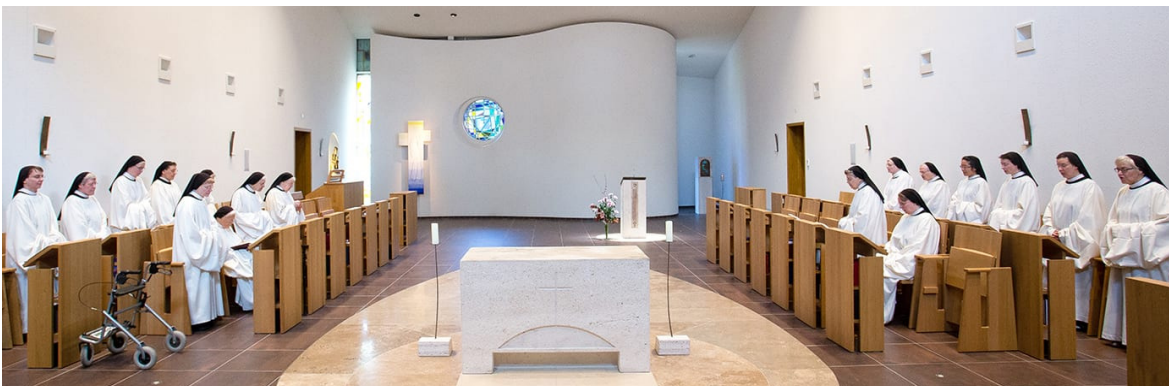
Opvallend is de stilte die buiten en binnen heerst. Al na een paar uur dringt de rust in je lichaam en ziel. Er zijn andere gasten in de abdij klooster maar alleen tijdens de middagmaaltijd mag er gesproken worden. Voor de rest eet je in stilte. Tijd genoeg om na te denken, tot rust te komen en eens je gedachten vrijuit te laten stromen.

De getijdengebeden bestaan uit het zingen van de Psalmen, een schriftlezing en natuurlijk stilte. Deze vieringen gaven me na een tijdje een 'diep besef

van zijn'. Het gevoel dat je leeft. Het horen van mijn ademhaling en het voelen stromen van mijn bloed bracht me verwondering over mijn bestaan. 'Ik leef en besta.' Het is een wonder dat ik er ben en ronddwaal over moeder aarde. In die stilte ervoer ik het wonder van het geschapen zijn. Te zijn geroepen aan het leven, door God zelf. 'Als u er bent, is stilte mij genoeg', dicht de schrijver Lloyd Haft. De moderne kapel in de abdij is licht en zonder al te veel opsmuk. Dat maakt deze ruimte krachtig.

De stilte biedt allereerst ruimte om je eigen bestaan te doordenken. De focus te plaatsen op dat wat essentieel in het leven is. Je ervaart dat je in wezen weinig nodig hebt om werkelijk gelukkig te zijn. Aandacht voor je dierbare naasten, je gezin, je familie en vrienden. Als mens heb je niet heel de wereld nodig om je bemind te weten. Een paar mensen om je heen zijn voldoende. In de stilte ontdek je dat je juist naar hen belangstelling moet hebben, die waardevol voor je zijn. Opmerzaam naar hun wel en wee. Het is immers niet vanzelfsprekend dat ze er voor je zijn. Te vaak besteed je energie aan mensen die veel minder belangrijk zijn, die buiten je cirkel van dierbaren staan. Word je concentratie opgeslokt door arbeid, door hen die hard roepen. De stilte biedt ruimte om je af te vragen, wie behoren tot mijn 'inner circle', en wil ik mij om hen bekommeren?

Het leven is namelijk slechts een 'handvol tijd'. De reis op moeder aarde is niet eeuwig, maar beperkt. Het leven is niet 'en het één en het ander'. Leven is namelijk 'of het één of het ander'. Mensen leven nogal eens met de gedachte dat het leven 'en en' is. Het is echter 'of of'. Je moet kiezen, je aandacht verdelen. De handvol tijd is zo om. Tijd stroomt als

zand door je vingers. Het is onmogelijk het vast te houden. Hoe harder je zand in je handpalm vast wil houden, hoe sneller het lijkt te vervliegen. Het leven is kort, zegt Prediker. Het is de kracht van de stilte dat deze je helpt het essentiële te ontdekken. Ook biedt het de noodzakelijke ruimte om te durven kiezen. Waar en aan wie wil je aandacht besteden?

Eigenlijk is de stilte een soort vrijplaats om te denken. Een innerlijke leegte waar je in jezelf gesprekken en discussies kan voeren zonder door iemand anders gestoord te worden. Toevluchtsoord voor vrije gedachten. Het bijzondere van deze vrijplaats is dat we deze altijd met ons meedragen. Het moment van stilte kunnen we zelf creëren door te gaan wandelen, te mediteren. Stilte als binnenplaats, als stille tuin, heb je altijd in je rugzak zitten.

De zangeres Wende Sniijders zingt over deze vrijplaats het volgende: *'Een plek waar de wind door je hoofd waait, waar je doet waar je buik van gaat zingen, waar je droomt zoveel je kan, waar je bent, wie je bent. Een plek van zand, van zee, van lucht, van aarde, van vuur, een plek waar je nooit verdwalen kunt... Een plek waar de vrijheid woont, daar wil ik zijn.'* Stilte als vrijplaats in onze gedachten. De innerlijke ruimte in onze ziel. De kloostercel van de monnik.

Na drie dagen verlaat ik de abdij en trek ik de 'wereld' weer in. Ook goed, want daar leef ik. Het viel me op dat een paar dagen retraite al veel rust in je ziel kunnen geven. Even op adem komen, je laven aan de gebeden en zang van de zusters. Wie een viering wil bijwonen is altijd van harte welkom.

De getijdengebeden zijn openbaar. Even aanbellen en de gastenzuster doet open en maakt je geduldig wegwijst in de gang van de viering.

Ds. Jeroen Jeroense

KERKDIENTEN

De kerkdiensten zijn ook te volgen of terug te kijken via de website www.pg-elst.nl of kerkdienstgemist.nl

Zondag 6 november

10.00 uur KERK

Ds. P.J.G. Jeroense
organist: IJ. ter Haar
Ademviering
H. Minnema
organist: D. Luijmes

19.00 uur DE RUIMTE

Zondag 13 november

10.00 uur KERK

Heilig Avondmaal
Ds. D. Kruyt
organist: IJ. ter Haar

Zondag 20 november

10.00 uur KERK

Zondag Voleinding
Ds. P.J.G. Jeroense
organist: D. Luijmes
m.m.v. G-Noot

Zondag 27 november

10.00 uur KERK

Eerste Advent
Poëzieviering
Ds. P.J.G. Jeroense
organist: J. Jansma
m.m.v. G-Noot

Zondag 4 december

10.00 uur KERK

Tweede Advent
Ds. J. Franken
organist: D. Luijmes

Bijbelleesrooster november 2022

6 november	2 Koningen 8: 1-6
13 november	Lucas 20: 27-40
20 november	2 Koningen 13:10-25
27 november	Filippenzen 2: 12-18
4 december	Jesaja 11:1-10

Met ingang van februari 2023 wordt het Bijbelleesrooster niet meer in De Onderweg gepubliceerd. Het rooster is te vinden op de website van het Nederlands Bijbelgenootschap: www.bijbelgenootschap.nl

TOELICHTING DIENSTEN

Ademviering in De Ruimte zondag 6 november

Op 6 november is er vanaf 19.00 uur weer een ademviering, een liturgisch avondgebed. Met het oog op de energiebesparing is het deze keer niet op het koor van de Maartenskerk. En dát terwijl – hoe kan het zo gek – de maand november juist in het teken staat van Sint Maarten.

Maar zoals altijd zal rust en stilte een belangrijke plaats hebben in dit avondgebed. We zingen liederen uit Taizé of Iona, die maar uit enkele regels bestaan en die we dan steeds herhalen. We luisteren naar enkele teksten, we bidden en er is een meditatieve stilte van 12 minuten.

Henk Minnema

Poëzieviering zondag 27 november 2022 'Geef Licht'

Het adventsproject 'Geef Licht' waarin we aandacht vragen voor vluchtelingen starten we met een poëzieviering. In deze viering staan twee gedichten centraal van Hans Andreus. Deze wordt wel de 'dichter van het licht' genoemd, of zo hij zelf dichtte: 'de stenograaf / van het licht. God is licht en in het licht zien wij God'. Van dat licht getuigde Hans Andreus.

Met zijn poëtische woorden wil hij licht brengen in het donker waarin veel mensen moeten leven. Voor deze viering heeft IJsbrand het volgende gedicht van Hans Andreus op muziek gezet. Het zal worden gezongen door G-Noot.

Of hoe dat heet

*Gelukkig dat
het licht bestaat*

*en dat het met
me doet en praat*

*en dat ik weet
dat ik er ver vandaan*

*kom, van het licht
of hoe dat heet.*

Hans Andreus, Uit: Holte van licht,
Uitgeverij Holland, 1975

Wie zijn land, cultuur en huis moet verlaten vanwege oorlog, economische uitzichtloosheid, geloof of politieke overtuiging leeft met zijn ziel in het donker. Advent is met uitstekende periode dat de gemeente van de Messias gelooft en hoopt op het licht van de Messias. Licht dat het donker van het kwaad zal verdrijven.

In deze viering waarin het Licht centraal staat, wordt Jesaja 60 gelezen:

*'Sta op en schitter, je licht is gekomen
over jou schijnt de luister van de Heer.
Duisternis bedekt de aarde
En donkerte de naties,
Maar over jou schijnt de Heer.'*

Een tekst die weer terugkomt in het lied 'Als op de dag van oogst' dat G-Noot zal zingen.

Een gedicht brengt vaak beter onder woorden wat we voelen, ervaren dan een zakelijk geschreven verhandeling. Daarom zijn ook veel gedeeltes uit de uit de bijbel puur poëzie. Denk aan de Psalmen, Hooglied, Spreuken, en is het evangelie van Johannes niet één groot gedicht?

Credo

*De dichters weten wat zij niet weten.
Zij spreken in hun vreemde taal;
zij gaan de dood in tot het begin;
zij ontdekken leven -
en zien de wereld aan met hun
hartstochtelijke onschuld
en veranderen de aarde
in de werkelijke aarde.*

Uit: Variaties op een afscheid, 1956.

Op deze eerste Zondag in de advent gaan we met woorden uit de Bijbel en Hans Andreus op zoek naar het Licht van de Eeuwige. Licht 'dat met ons doet en met ons praat'.

Ds. Jeroen Jeroense, IJsbrand ter Haar

AGENDA ACTIVITEITEN EN BIJEENKOMSTEN NOVEMBER

Er zijn zoveel mogelijk telefoonnummers vermeld bij de personen die informatie over een activiteit kunnen geven.

elke werkdag **Morgengebed**

9.00-9.15 uur De Ruimte

Info: Henk Minnema

Een dagelijks moment van bezinning met tekst, zang en gebed.

elke woensdagmorgen **Crea(t)uur**

9.30-12.00 uur De Ruimte

Info : Mien Floors of Bertie Weernekers

Neem je hobby mee naar De Ruimte. Om 10.00 uur drinken we een lekker kopje koffie of thee met elkaar.

elke donderdagavond **Eten en Ontmoeten**

17.30-19.30 uur De Ruimte

Info : Marja de Leeuw

Kom en schuif aan. Samen eten zonder zelf te hoeven koken is makkelijk en brengt gezelligheid. Aanmelden is mogelijk tot 12 uur op de woensdag voorafgaand bij het kerkelijk bureau.

elke vrijdagmorgen **De Stamtafel actueel**

10.00-11.00 uur De Ruimte

Info : Jeroen Jeroense

Elke vrijdagochtend een item uit de actualiteit. Geen enkel onderwerp wordt geschuwd. Zoek een plaatsje aan de tafel.

maandag 7 - 21 november **Christelijke meditatie**

20.00 uur Grote Kerk

Info: Els Meulbroek

maandag 7 - 21 november **Spelletjesmiddag**

14.30-16.00 uur De Ruimte

Info: Els den Daas, Joke Crajé

Kom gezellig naar De Ruimte om aan de stamtafel mee te doen met spelletjes. Er zijn spelletjes aanwezig, maar je kunt ook zelf een leuk spel meenemen.

woensdag 9 november **Theologisch café 'Heiko Miskotte'**

Stamtafel De Ruimte

Tijd: inloop: 19.30-20.00 uur

Inleiding/gesprek: 20.00-22.00 uur

Info: Jeroen Jeroense

donderdag 10 november **Leggen van de naamstenen in de tuin**

9.30-10.30 uur

Grote Kerk, Sint Maartenshof, De Ruimte

Info: Jeroen Jeroense

Na een korte bijeenkomst in de Grote Kerk brengen we de naamstenen naar de Sint Maartenshof en leggen ze neer bij de doopvont. Na afloop drinken we samen koffie in De Ruimte.

maandag 14 november **Gespreksgroep Vrouw in kerk en samenleving**

14.00-16.00 uur De Hoeksteen

Besproken gaat worden het boekje: Eenvoudig leven van S. Janse en anderen. Bijbelstudies over het goede leven.

Informatie en opgave bij het parochiesecretariaat.

woensdag 16 november **Filmavond**

20.00 uur, De Ruimte

Film: A Chiara

Info: Jeroen Jeroense

donderdag 17 november **De etsen van Rembrandt**

19.30-20.00 uur inloop

20.00-22.00 uur lezing, huiskamer De Ruimte

Info: Paul Peters

zaterdag 19 november **Gedachtenis overledenen**

19.00-20.00 uur, Grote Kerk

Info: Jetty Gaasbeek

maandag 21 november **Poëzie-middag**

15.00-16.30 uur, De Ruimte

Info: Joleen Kruijt, Jeroen Jeroense

Een gedicht brengt vaak beter onder woorden wat we voelen dan een geschreven verhandeling. Veel gedeelten uit de bijbel zijn pure poëzie.

TOELICHTING AGENDA

maandag 7 en 21 november, christelijke meditatie

Een reis naar binnen: aandacht in stilte. Met elkaar op maandagavond mediteren in de kerk. Samen oefenen om er gewoon te zijn, om niets te doen en niets te zeggen.

Elke bijeenkomst besteden we kort aandacht aan de verschillende aspecten zoals ademhaling en reflecteren op een Bijbeltekst. Daarna mediteren we met elkaar onder leiding van Els Meulbroek. De zijdeur van de Grote Kerk is open vanaf 20.00 uur. Je kunt dan in stilte in de kring gaan zitten op een stoel of meditatiebankje. De meditatie begint om 20.15 uur.

Zin om het eens te ervaren? Wandel dan binnen en doe mee. Ook al heb je nooit eerder gemediteerd: wees welkom.

Els Meulbroek

woensdag 9 november, theologisch café 'Heiko Miskotte'

Al sinds het begin van het christendom wordt er door theologen nagedacht over de inhoud en de betekenis van het christelijk geloof. Het is boeiend om aan de hand van theologen de verandering in denken te volgen. Sommige theologen inspireren nog steeds. Hun gedachten en ideeën brengen ook nu nog mensen in beweging. Dit seizoen willen we theologen voor het voetlicht brengen die ons, theologen, inspireren. Mensen die met hun ideeën prikkelen en schuren.

Deze avond wordt de Nederlandse theoloog Heiko Miskotte in de schijnwerper gezet. Miskotte heeft in zijn werk vooral aandacht gevraagd voor het

Jodendom en het Oude Testament. Zie bijvoorbeeld zijn hoofdwerk 'Als de goden zwijgen' uit 1956.

Miskotte is voor het grotere publiek het meest bekend geworden als origineel ideoloog van het verzet tegen het nationaalsocialisme. Hij bestreed in de jaren '30 het nazisme als het aloude (Germaanse) heidendom in een nieuw gewaad en maakte zich in de oorlogsjaren sterk voor een 'betere weerstand', gefundeerd op het lezen van de Schrift als anti-heidens getuigenis. Befaamd werden zijn 'theopolitieke' strijdschrift Edda en Thora uit 1939, zijn dragende rol in het kerkelijke verzet en zijn bevrijdingspreek 'Gods vijanden vergaan' uit 1945. Die inzet maakte van Miskotte een toonaangevende hervormde theoloog. Tijdens zijn werk als kerkelijk hoogleraar was hij behalve hoofdredacteur van het tijdschrift In de Waagschaal betrokken bij diverse synodale geschriften en vooral – tot zijn vreugde – bij de totstandkoming van de nieuwe Psalmberijming.

Ook voor deze avond zal een 'praat-stuk' geschreven worden dat vooraf op de website wordt gezet. Het is niet noodzakelijk om deze tekst te lezen om aan het café deel te nemen. De afgelopen jaren is er aan de stamtafel een vrolijke oecumenische mix ontstaan van bezoekers aan het café. Inspirerend om met respect elkaars geloofsvragen te delen. Tijdens de pauze wordt er een heus kloosterbier geschonken.

Inlichtingen: John Rademakers, Dick Kruyt, Jeroen Jeroense

donderdag 10 november, leggen van de naamstenen in de tuin

Op donderdag 10 november om 9.30 uur worden de stenen die nu een jaar of langer in de gedachteniskapel liggen, overgebracht naar de Sint Maartenshof, bij de doopvont.

In een kleine viering in de Grote Kerk gedenken we onze naasten die ons ontvallen zijn. Vervolgens gaan we naar de tuin. Ook daar is een kort moment van aandacht en stilte, met een gedicht en een zegening. Als we de stenen hebben neergelegd, is er tijd om elkaar te ontmoeten in De Ruimte.

De betrokken families zijn voor zover mogelijk uitgenodigd. Ook gemeenteleden die dit liturgisch moment willen meemaken, zijn van harte welkom.

woensdag 16 november, films die er toe doen

Dit seizoen wordt er iedere derde woensdag van de maand een film 'die je raakt' vertoond. Na de film is er alle gelegenheid met elkaar over het thema van gedachten te wisselen aan en rondom de stamtafel. De film start om 20.00 uur.

Mooie ontroerende film waarin een tienermeisje op zoek gaat naar haar eigen identiteit. Hoofdpersoon is Chiara, een vijftienjarig meisje met grote ogen, die op het punt staat de jongerenwereld te verlaten. Haar wereld lijkt rustig en zonder problemen, maar haar vader blijkt lid te zijn van een maffiabende.

Het begint rustig, met een overgangsritueel, een familiefeest, dat een huiselijk portret van een liefdevolle familie schetst. Een nachtelijke explosie verwoest echter niet enkel Claudio's auto maar ook Chiara's ideaalbeeld van de perfecte en krachtige vader. Haar vrolijke, hechte familie blijkt plots minder 'gewoon', zeker wanneer familieleden Chiara nadrukkelijk in onwetendheid willen houden. Haar emotionele verwarring groeit naarmate het mysterie rond de verdwenen en van criminele activiteiten verdachte charismatische pater familias toeneemt. Chiara's zwijgzame familie oogt daarbij eerder toxisch dan beschermend. De zoektocht naar de schokkend egocentrische Claudio helpt Chiara echter om zichzelf te vinden en uit de schaduw van haar vader te treden. De film heeft, gelukkig voor de toeschouwer, een positief einde.

Inlichtingen: Petra Zey, Sita Hofstra, Marius Ouborg, Jeroen Jeroense

donderdag 17 november, De etsen van Rembrandt

Rembrandt heeft de kunst van het etsen op een zeer hoog niveau gebracht. Hij kon als geen ander mensen tekenen met al hun emoties. Hij wist ook de dramatische werking van het licht weer te geven. Zijn etswerk is mysterieus en eindeloos variërend. Hoe maakte Rembrandt een ets? Hoe ontwikkelde

hij zich als kunstenaar en etser? Hoe ging het verder met de handel in etsen van Rembrandt en de vervalsingen van zijn werk? Op de bijeenkomst van 17 november gaan we dat bekijken en bespreken.

zaterdag 19 november, gedachtenis overledenen

*Als alles duister is,
ontsteek dan een lichtend vuur dat nooit meer dooft,
Vuur dat nooit meer dooft.*

Ook dit jaar zetten we de kerkdeuren weer open voor een moment van gedenken.

Op zaterdag 19 november, de zaterdag voor Zondag Voleinding, kunt u van 19.00 tot 20.00 uur een kaarsje aansteken, luisteren naar muziek en bieden we een luisterend oor.

We nodigen u hiervoor van harte uit.

21 november, poëzie-middag

Poëzie op maandag.

Elke derde maandag van de maand tussen 15.00 uur en 16.30 uur in De Ruimte

Er is een vaste kern van deelnemers maar ook wie incidenteel eens mee wil doen is van harte welkom. De gedichten worden indien u dit wenst een paar dagen van te voren per mail aan u toegezonden om er alvast over te kunnen nadenken.

Dus graag aanmelden bij joleenkruijt@gmail.com indien u de te lezen gedichten wilt ontvangen.

GEDICHT VAN DE MAAND

Afscheid nemen

*Afscheid nemen
is met zachte vingers
wat voorbij is dichtdoen
en verpakken
in goede gedachten der herinnering*

*is verwijlen bij een brok leven
en stilstaan op de pieken van pijn en vreugde*

*Afscheid nemen
is met dankbare handen weemoedig meedragen
al wat waard is niet te vergeten.....*

*Is moeizaam de draden losmaken
en uit het spinrag der belevenissen loskomen
en achterlaten
en niet kunnen vergeten.*

Dietrich Bonhoeffer

Dit gedicht vind ik een van de mooiste gedichten over rouw.

Afgelopen maart is onze goede vriend Jan overleden. Hij was pas 69 jaar. Als iemand zo nabij, jong komt te overlijden, dan komt de dood heel dichtbij. De schok, het verdriet, het ongeloof, de boosheid, het zijn gevoelens die door je heen razen en waar je geen raad mee weet. Je zoekt naar houvast en woorden die het onnoembare vorm geven.

Toen ik dit gedicht naar zijn weduwe stuurde, las ik het zelf weer heel aandachtig. Het viel mij op dat de woorden zo mooi zacht zijn, teer en liefdevol neergezet. Eigenlijk gaat het niet over rouw, bedacht ik mij later. Het gaat over liefde.

Jacqueline van Lent

UIT DE GEMEENTE

OMZIEN NAAR ELKAAR

Wilt u bezoek, heeft u behoefte aan een gesprek of aandacht? Of heeft u misschien hulp nodig? Onze predikanten helpen u graag verder.

Ds. Dick Snijders
Ds. Jeroen Jeroense

SAMEN DELEN

Heeft u iets bijzonders meegemaakt dat u wilt delen met andere gemeenteleden? Stuur een berichtje naar onderweg@pg-elst.nl of breng het even langs bij het kerkelijk bureau.

LIEF-EN-LEEDBRIEF

Voor u als gemeentelid bestaat ook de mogelijkheid zich op te geven voor de Lief-en-leedbrief.

De Lief-en-leedbrief verschijnt als aangemelde gemeenteleden lief of leed willen delen met de gemeente en een bericht insturen over bijvoorbeeld een geboorte, huwelijk, ziekte of overlijden in de familie.

U kunt zich opgeven als gemeentelid om ook de Lief-en-leedbrief te ontvangen via het adres liefenleedbrief@pg-elst.nl
Wilt u in de mail uw naam, adres en telefoonnummer vermelden?

In memoriam Tini Franken-Bovenkerk 1926-2022

Op zaterdag 22 oktober is in crematorium Rijk van Nijmegen afscheid genomen van Tiny Franken. Als vrijwilliger bij de PVD kwam ik de laatste jaren geregeld bij haar op bezoek. Tijdens deze bezoeken spraken we ook vaak over haar familie en gezin. Ze was een trotse moeder, oma en sinds ruim een jaar ook overgrootmoeder. Vol trots vertelde ze hierover. Tijdens de afscheidsviering werd ze door haar kinderen en kleinkinderen ook benoemd als een echte mater familias, ze hield van de familietradities en zorgde er ook voor dat die in ere werden gehouden.

Tini groeide op in Amsterdam waar ze als kind moeilijke tijden meemaakte. Zowel de onrustige jaren na de eerste Wereldoorlog als de tweede Wereldoorlog hebben haar jeugd sterk beïnvloed. Daarover kon ze veel verhalen vertellen. In Amsterdam leerde ze ook haar man Wim kennen. Hij werkte toen in Amsterdam maar was afkomstig uit de Betuwe. Na hun huwelijk ging Tini met Wim mee terug naar Elst waar ze de eerste huwelijksjaren inwoonden bij haar schoonfamilie.

Als Amsterdams meisje moest Tini wel even wennen aan de gesloten Betuwanenaren maar ze vond haar weg en werd op sociaal en kerkelijk terrein heel actief. Ook na het overlijden van haar man, die ze thuis verzorgde tot aan zijn overlijden, heeft ze haar vele activiteiten weer kunnen oppakken. Jarenlang is ze voorzitter geweest van de HVD en tot op hoge leeftijd heeft ze vrijwilligerswerk gedaan in Tertzio.

Toen vrijwilligerswerk fysiek te moeilijk werd bleef Tini nog meedoen aan activiteiten. Zo heeft ze nog heel lang deelgenomen aan de literatuurclub en kwam ze tweewekelijks eten in de Ruimte. Tini heeft altijd een heel positieve levensinstelling gehad. Het glas was altijd minstens halfvol. Zo zal ik me Tini altijd blijven herinneren, positief tot haar laatste ademhaling. Tini heeft veel steun ervaren van haar kinderen en kleinkinderen, in het bijzonder van Ineke die zeker de laatste jaren veel voor heeft gedaan en betekend.
Marja de Leeuw

Onze jarigen van 90 jaar en ouder

De heer S. Derksen hoopt op 19 november zijn 92e verjaardag te vieren.

Het redactieteam van Onderweg feliciteert hem van harte met deze feestelijke dag. Natuurlijk kunnen gemeenteleden een kaartje sturen. Onze ouderen stellen dat zeer op prijs.

Bedankje

Jaap Attema heeft mij (Gidi v. d. Berg) gevraagd om een bedankje te schrijven in Onderweg. Hij had dit graag zelf gedaan maar het leven is voor hem te vermoeiend en te zwaar om hieraan te beginnen.

Jaap heeft al meer dan vijftig kaarten ontvangen en dat doet hem heel veel goed.

Ze krijgen allemaal een mooi plekje in de kamer zo vertelde hij.

Ik moest vooral niet vergeten te zeggen, dat al die bemoedigende woorden echt helpen om het leven aan te kunnen.

Veel waardering voor alle mensen die zo met hem meeleven.

Met oprechte dank, Jaap Attema

Nog een bedankje

In de vorige Onderweg schreef dominee Jeroen Jeroense: 'Op 19 september is onder grote belangstelling afscheid genomen van Laurens Mulder in de Grote kerk van Elst'. Dat heeft hij mooi verwoord, want inderdaad, wat was er veel belangstelling voor het afscheid van Laurens. En wat was het fijn om, ondanks al het verdriet, op zo'n warme manier afscheid te nemen van mijn man. Hoe mooi is het dan om onderdeel te zijn van onze gemeente.

Ook werd ik overstelpt met lieve kaarten, telefoontjes en appjes. Dit deed mij heel goed. In de komende periode hoop ik jullie persoonlijk weer te ontmoeten in De Ruimte of op een andere manier. Voor nu wil ik iedereen bedanken die aanwezig was en speciaal aan iedereen die meegeholpen heeft bij de dienst.

*Lieve groet,
Diny Mulder en familie.*

KERKENRAAD

Bericht van de kerkenraad

Mogelijk dat het bestuurlijke werk van de Kerkenraad soms wat onttrokken lijkt aan het oog van gemeenteleden. Dat is geen opzet; de vraag is elke keer opnieuw of de informatie die we op een bepaald moment kunnen geven voldoende interessant en afgerond is. Maar dat moment kunnen we natuurlijk niet steeds blijven uitstellen. Hoe dan ook speelt er veel op het kerkelijk terrein, heel veel zelfs. Daarom onderstaand, in willekeurige volgorde, een greep uit de onderwerpen waarmee de Kerkenraad momenteel bezig is.

Personele onderwerpen

Hoog op de agenda staat de werving van een jeugd- en jongerenwerker (jjw), een functie die al sinds het begin van dit jaar vacant is. Eerder besloot de Kerkenraad, in samenspraak met de Jeugd- en jongerenraad, om voorafgaand aan de werving een paar fundamentele vragen te beantwoorden, zoals 'Willen we nog wel een jjw, hebben we er geld voor (over), wat worden zijn/haar belangrijkste taken, welk profiel hoort daarbij, hoe gaan we zo iemand vinden?' Samen met ouders en jongeren hebben we ons de afgelopen maanden over deze vragen gebogen, met als uitkomst: ja, onze jeugd, en dus ook de toekomst van kerk, verdient een jjw, hij/zij moet er vooral zijn voor de jongeren en we moeten creatief zoeken, want kandidaten zijn schaars.

Onze jeugdouderlingen Mathilde en Rob zijn er inmiddels mee aan de slag en betrekken daar zo veel mogelijk betrokkenen en deskundigen bij.

Van een andere orde, maar niet onbelangrijk: het vertrek van onze onvolprezen 'huismeester' van De Ruimte, John Patrick. De gevonden oplossing: medewerker kerkelijke bureau Finy en koster Rob pakken het werk samen op en verdelen de taken op basis van affiniteit en kunde. We hebben er veel vertrouwen in.

Uiteraard is ook de tijdelijk vervanging ds. Dick een belangrijk aandachtspunt, niet alleen rond de erediensten, maar ook in het pastoraat en het jeugdwerk.

De termijn van ambtsdragers is doorgaans 4 of 8 jaar. Elk jaar treedt een aantal terug. Gelukkig is

niemand onvervangbaar maar die vervangers moet zich dan wel melden. Het werk van kerkenraadsleden is belangrijk, interessant en meestal ook leuk. Wij hopen dan ook dat velen zich de komende weken melden bij een van onze colleges. Vele handen maken immers licht werk. En er is heel veel te doen.

Materiële onderwerpen

Rond het project 'Werk aan de Grote Kerk' lijkt het stil, maar dat is zeker niet het geval. Alleen al de vraag hoe we de kerk duurzamer kunnen maken, vergt uitgebreide studie. Het proces mag dan wat stroperig zijn, wel is het inspirerend om te ervaren welke ongedachte mogelijkheden zich aandienen om een oud monument in te richten naar moderne maatstaven van duurzaamheid en comfort.

Daarnaast speelt op dit moment de vraag of de plannen te verenigen zijn met archeologische eisen die worden gesteld aan onze zeer bijzondere historische locatie. Hetzelfde geldt voor de landschappelijke integratie van de kerk en het geplande bijgebouw. Zodra de verdiepte inzichten handen en voeten hebben gekregen, organiseren we weer een gemeentevond om alle betrokkenen te informeren. Helaas kunnen we niet volstaan met lange-termijnplannen. Zoals u heeft gehoord of gelezen nopen de exploderende energieprijzen ons ook tot directe maatregelen om de kosten nog enigszins in de hand te houden. De actuele energiecrisis maakt het investeren in duurzaamheid in elk geval nog noodzakelijker dan we dachten. Hopelijk bestaat er begrip voor deze ingrepen. Gelukkig hebben we na Corona de online-diensten in de lucht gehouden, dus voor wie het echt te koud wordt in de kerk is er een alternatief.

Een commissie financieel deskundigen vanuit onze gemeente heeft in de eerste helft van dit jaar de kerkelijke eigendommen (van zowel Kerk als Diaconie) tot in detail in kaart gebracht en nagedacht op welke wijze het beheer hiervan in de toekomst zou kunnen worden vormgegeven. Voor wie het niet scherp hebben: zowel Kerk als Diaconie hebben een beheerd vermogen van ongeveer € 10 miljoen. Het rendement van het kerkelijk vermogen wordt gebruikt om onze jaarlijkse exploitatie te dekken (goed voor ongeveer twee derde van onze jaarlijkse uitgaven), dat van de Diaconie voor tal van vormen van diaconale ondersteuning. Het beheer is dus van groot belang voor de instandhouding van onze kerk en ons werk in de

wereld. Veel van ons bezit is echter zeer bewerkelijk en vergt grote investeringen, met name in het verbeteren van de duurzaamheid. De komende tijd zal de Kerkenraad zich buigen over de vraag hoe we daarmee in de nabije toekomst willen omgaan, ook gelet op het feit dat we de kar met steeds minder mensen moeten trekken. Daarbij proberen wij steeds opnieuw voor ogen te houden waarvoor we het doen: bezit is slechts een middel, het doel is instandhouding en opbouw van onze geloofsgemeenschap.

En wat we ook hebben besloten: er komt een speeltoestel in de tuin van De Ruimte. Kinderen horen er immers bij. Uiteraard doen we al het mogelijke om het goed doordachte tuinconcept in ere te houden.

Pastorale onderwerpen

In zekere zin begint het pastoraat bij onszelf. Niet alleen worstelt een aantal van ons met ernstige gezondheidsproblemen, bij zichzelf maar ook bij hun geliefden, ook de beangstigende toestand in de wereld vraagt om een goed gesprek en aandacht voor elkaar. Tijdens onze vergaderingen, en natuurlijk daarbuiten, proberen we daarvoor tijd vrij te maken. Oplossingen hebben we natuurlijk niet, en iedereen gaat er anders mee om, maar zonder dit gesprek zou het veel moeilijker zijn om ons werk in onze kleine gemeenschap vol te kunnen houden.

Vanzelfsprekend besteden we ook aandacht aan alles rond diensten en samenkomsten. Zo hopen we dat we eindelijk weer eens samen Advent en Kerst kunnen vieren. Deze diensten, maar ook bijvoorbeeld Zondag Voleinding en de Poëzieviering, worden dan ook met veel toewijding voorbereid.

Helaas ziet het er naar uit dat het opnieuw starten van diensten in Tertzio niet mogelijk is. Door gebrek aan ruimte, maar ook door de sterk veranderde populatie, past een 'traditionele' kerkdienst niet meer bij de behoefte van de bewoners. Op dit moment onderzoeken we wat mogelijk wél kan. Daarmee is ook mijn loopbaan als begeleider van gemeentezang ten einde gekomen.

Maatschappelijke onderwerpen

Het zal u niet zijn ontgaan dat er in Elst binnenkort een opvanglocatie voor statushouders wordt geopend. Wij gaan ervan uit dat de overheid een beroep zal doen op maatschappelijke organisaties om bewoners bij te staan met praktische hulp. Daaraan kunnen wij ons als kerkelijke gemeente niet onttrekken, zo is de Kerkenraad van opvatting. Op dit moment hebben we nog geen idee wat dit voor ons kan betekenen.

Van recente datum is de oproep van de landelijke kerk samen met de Rijksoverheid om huizen, zoals leegstaande pastorieën, ter beschikking te stellen aan statushouders. Dit project staat bekend onder de naam 'de Thuisgevers'. Nu hebben wij op dit moment een leegstaande pastorie. Ten tijde van het uitbreken van de oorlog in Oekraïne stelden wij deze tijdelijk ter beschikking voor Oekraïense vluchtelingen.

De gemeente Overbetuwe wenste daarvan echter geen gebruik te maken, waarop wij besloten om het huis te koop te zetten. De vraag of wij het huis uit de verkoop moeten halen (en een waardevermindering moeten accepteren) en het voor een halfjaar ter beschikking moeten stellen aan statushouders (niet zijnde Oekraïners) is een vraagstuk waar we nog niet uit zijn.

Natuurlijk doen we, net als voorgaande jaren, met veel gemeenteleden in december mee met de Voedselbankactie bij de supermarkten. Helaas is dat noodzakelijker dan ooit.

Namens de Kerkenraad, Peter de Leeuw, voorzitter

KERKRENTMEESTERS

Verslag van het college van Kerkrentmeesters 2021

Over het jaar 2021 zien we de volgende ontwikkeling in de financiën van de Protestantse Gemeente te Elst.

Ook in 2021 waarde de coronapandemie nog rond met de nodige gevolgen voor de Protestantse Gemeente. Doordat kerkbezoek en samenkomsten beperkt waren konden veel activiteiten niet doorgaan, activiteiten werden anders ingevuld en financieel had dit ook gevolgen. We mogen ons nog steeds gelukkig prijzen dat de vrijwillige bijdragen van onze gemeenteleden, ondanks een teruglopend aantal leden, op hetzelfde niveau blijft.

2021 wordt afgesloten met een operationeel resultaat van -/- € 36.198,- (begroot was -/- € 59.103,- en vorig jaar was -/- € 24.497,-). Ten opzichte van de begroting zien we hogere inkomsten (+ € 18.223,-) en minder uitgaven (+ € 4.682,-).

Opbrengsten

In de opbrengsten hebben we een aantal ondernemers tegemoet kunnen komen voor wat betreft de huur in de lockdown periodes op basis van de hiervoor beschikbare berekeningsmethode en waar nodig met aangepaste huurvoorwaarden. Begrotingstechnisch was hier al rekening mee gehouden waardoor de huuropbrengsten in lijn met de begroting zijn.

Opbrengsten uit levend geld is enigszins hoger dan begroot en bijna € 3.000 hoger dan 2020. Dit komt voort uit een hogere opbrengst Kerkbalans en extra giften. De collecteopbrengsten zijn op het niveau van de begroting en gestegen ten opzichte van 2020.

De keuze om liquide middelen te laten beleggen heeft ook positief bijgedragen in gerealiseerde inkomsten in de vorm van dividenden en interest en ongerealiseerde koersresultaten welke in het lopende jaar 2022 al weer deels verdampt zijn.

Kosten

De kosten van kerkelijke gebouwen zijn lager uitgevallen dan begroot. Dit komt met name door de lagere overige kosten van het kerkgebouw (€ 10.500,-).

De kosten voor De Ruimte vallen hoger uit als gevolg van de aanpassingen in de te verwachten onderhoudskosten waardoor de dotatie aan de voorziening verhoogd moest worden.

De kosten voor onbebouwde eigendommen zijn ook hoger dan begroot als gevolg van kadastrale kosten voor de verandering in erfpacht termijnen.

De overige kosten met betrekking tot niet-kerkelijke goederen zijn verder redelijk in lijn met de begroting en hoger dan 2020, met name door een hoger dotatie aan de onderhoudsvoorziening.

Voor kerkdiensten en kerkelijke activiteiten liggen de kosten nog beduidend onder wat is begroot als gevolg van het niet kunnen/mogen samenkomen (€ 14.636) waarbij we gelukkig zien dat het jeugdwerk wel heel actief heeft kunnen zijn.

Kosten voor organisten en/of cantors is nu op begroot niveau met een stijging ten opzichte van de kosten van 2020 door een nu correcte presentatie van deze kosten.

Kosten arbodienst/ziektverzuim zijn gestegen als gevolg van de verhoogde premie in het algemeen en als gevolg van eerder geclaimde zieken.

Kosten algemeen beheer zijn lager dan begroot (€ 8.636,-) en lager dan vorig jaar (€ 3.701,-) met name door lagere kosten voor bureaubehoeften/drukwerk, publiciteit en ons kerkblad Onderweg.

Bankkosten zijn toegenomen door de kosten voor het portefeuille beheer van de beleggingen.

Als incidentele lasten zijn de kosten voor 'Werk aan de kerk' opgenomen. De geboekte incidentele lasten betreffen tevens een aantal kosten met betrekking tot 2020.

Resultaat ten behoeve van de Algemene reserve:
Het eindresultaat ontstaat door de compensatie van het exploitatietekort van € 36.198,- met de ongerealiseerde koersresultaten op de beleggingen van € 138.285,-.

De incidentele lasten van € 34.846,- brengen het eindresultaat op € 67.241,-.
Dit bedrag wordt aan de Algemene Reserves toegevoegd.

**Protestantse Gemeente
Elst**

College van Kerkrentmeesters - Jaarrekening 2021

Staat van baten en lasten over 2021

	Begroting 2021	Rekening 2021	Rekening 2020
Opbrengsten en Baten			
Opbrengsten onroerende zaken	351.802	351.865	350.570
Opbrengsten uit rente, dividenden en beleggingen	400	6.894	1.398
Opbrengsten levend geld	194.830	196.534	193.683
Opbrengsten uit subsidies en bijdragen	17.250	27.212	22.383
Totaal baten A	564.282	582.505	568.034
Uitgaven en Kosten			
Kosten kerkelijke gebouwen exclusief afschrijvingen	95.457	93.467	99.696
Kosten overige niet-kerkelijke eigendommen en inventarissen	75.203	76.826	55.558
Afschrijvingen onroerende zaken, installaties/inventaris	19.700	17.043	17.349
Pastoraat respectievelijk diaconaal pastoraat	219.466	214.731	222.645
Kosten kerkdiensten en kerkelijke activiteiten	31.033	16.397	18.807
Verplichtingen/bijdragen aan andere organen	26.760	25.648	26.585
Salarissen en vergoedingen	99.516	112.421	98.349
Kosten beheer, administratie en archief	54.750	46.114	49.815
Rentelasten/bankkosten	1.500	16.056	3.727
Totaal lasten A	623.385	618.703	592.531
Operationeel resultaat (A)	-59.103	-36.198	-24.497
Incidentele baten en lasten			
Incidentele baten	-	121.570	2.992.800
Incidentele lasten	-15.000	-34.846	-
Incidentele baten en lasten (B)	-15.000	86.724	2.992.800
Resultaat verslagjaar (A+B)	-74.103	-50.526	2.968.303
Mutaties bestemmingsreserves/-fondsen			
Onttrekkingen bestemmingsreserves	-	16.715	-
Onttrekkingen bestemmingsfondsen	-	-	-
Toevoegingen bestemmingsreserves	-	-	-2.926.720
Toevoegingen bestemmingsfondsen	-	-	-
Totaal mutaties bestemmingsreserves/-fondsen (C)	-	16.715	-2.926.720
Resultaat naar Algemene reserve	-74.103	67.241	41.583

Actie Kerkbalans

Kerkbalans 2023

Nog even en het is weer zover, de Actie Kerkbalans komt er aan.

De actie Kerkbalans wordt in 2023 gehouden in de periode van zaterdag 14 januari 2023 tot en met zaterdag 28 januari 2023. Het motto is: 'Geef vandaag voor **de kerk van morgen**'.

OPROEP: We hebben dit jaar weer medewerkers nodig die de deuren langs gaan om onze kerkbalansfolder en het toezeggingsformulier te brengen en binnen ongeveer twee weken het antwoord weer op te halen. Wilt u ook meedoen? Het is erg leuk om op een andere manier gemeenteleden eens te ontmoeten.

Graag opgeven bij ondergetekenden. Ook hier geldt 'Veel handen maken licht werk'.

Voor degenen die al hebben toegezegd mee te willen werken: de uitgifte van de kerkbalansfolders en de toezeggingsformulieren van uw 'wijk' is op donderdagavond 12 januari 2023 en de inleveravond is donderdag 2 februari 2023 in De Ruimte.

Namens het College van Kerkrentmeesters

Arie Kattouw

Huib Weermekers

Kleed u warm aan!

De stijgende energiekosten en de toenemende druk om duurzaam om te gaan met onze natuurlijke hulpbronnen laten onze kerk uiteraard niet ongemoeid. Net zoals bij u thuis zijn wij erg kritisch op ons gasverbruik en het gebruik van elektriciteit. De energieprijzen voor onze kerk zullen naar verwachting per één januari verviervoudigd worden.

Dit heeft ingrijpende gevolgen voor onze financiële huishouding. Er zijn plannen in voorbereiding die op langere termijn tot besparingen zullen leiden, maar de actuele situatie noodzaakt ons om, samen met onze kosters, ook te zoeken naar maatregelen die direct uitvoerbaar zijn. We hebben dan ook besloten om de volgende energiebesparende maatregelen direct in te laten gaan:

1. De buitendeuren van de kerk dienen zoveel mogelijk dicht te zijn.
2. De tussendeur naar de kerkzaal zal zoveel mogelijk dicht worden gehouden.
3. De binnendeuren van de consistorie, de toren- en orgelkamer zullen zoveel mogelijk gesloten worden gehouden.
4. De ventilatie van de kerkzaal zal worden beperkt en ventileren zal na de dienst plaatsvinden.
5. De consistorie en kapel zullen minimaal verwarmd worden (stand vorstbeveiliging).
6. De verwarming van de kerkzaal tijdens de morgendiensten zal op 17 graden worden gezet. Nu staat de verwarming op 18 graden. Dit betekent warm aankleden!
7. Voor bijzondere diensten, denk aan rouw- en trouwdiensten en de periode rond kerst, zijn dezelfde maatregelen van kracht.
8. Er is geen verwarming voor activiteiten in de middag- en avonden, dit geldt ook voor de openingstijden van Tempelkerkmuseum en Kunstactiviteiten.
9. Ademvieringen en lezingen worden in De Ruimte gehouden.
10. De elektrische vloerverwarming in de keuken en toiletten is lager gezet.

We doen op u, als kerkbezoeker, een beroep om rekening te houden met verlaagde temperaturen en eventueel passende maatregelen te nemen in de vorm van een jas of een warme trui. En bij een volle kerk houden we elkaar een beetje warm, letterlijk en figuurlijk.

Als u aanvullende tips voor ons heeft, laat het ons weten. Dit kan bij Henk Kiestra (hkiestra@gmail.com).

De kerkrentmeesters

Wisseling van de wacht in De Ruimte

Het is wel even wennen. Een vertrouwd gezicht zal op ons kerkelijk erf wat minder vaak te zien zijn. Per 1 november stopt John Patrick van der Kaa als beheerder van De Ruimte. Begin 2020 kreeg hij ook een baan bij Dela en net als bij ons is dat onregelmatig werk, waarin je flexibel moet opereren.

Soms waren er meerdere uitvaarten op een dag, die natuurlijk ook de nodige voorbereiding vergden, en dan was er 's avonds nog een filmavond bij ons,

waarvoor er stoelen moesten worden klaargezet en assistentie nodig was in verband met de apparatuur. Het was gewoon niet altijd te combineren.

John Patrick heeft 10 jaar lang voor ons klaargestaan. Hij had niet alleen de zorg voor het gebouw, de inventaris en alle voorzieningen: koffie, thee, verwarming, beeld en geluid. Hij stuurde ook de gastheren en –vrouwen aan, beheerde de website en maakte zich sterk voor pr en communicatie. Heel veel dank, John Patrick! Het is heel jammer, dat je stopt! En uiteraard vroegen we ons af, hoe we jou ooit zouden kunnen vervangen!

Toch is het ons gelukt! Betrekkelijk snel zelfs. Finy Verhoeff en Rob Coenen zullen je werkzaamheden overnemen. Finy zal de administratieve taken voor haar rekening nemen. Rob ontfermt zich over de technische kant van het beheer. Ze doen het beide onder de vlag van hun huidige functie en krijgen daarvoor een uitbreiding van hun dienstverband.

Zo zal er dus opnieuw een vertrouwd gezicht te zien zijn in De Ruimte. Wat zeg ik? Twee vertrouwde gezichten!

Henk Minnema

Kerkhulpverlening

Het zal u vast wel eens opgevallen zijn. Sinds enkele jaren zijn er tijdens een kerkdienst altijd wel een paar kerkleden, die een fel oranje mapje bij zich hebben. De mapjes hangen bij de koster, vlak boven de liedboeken; drie zijn oranje, één is er geel. Als u vroeg in de kerk bent, dan zijn ze er nog allemaal.

We hopen dat u niet meer van deze mapjes merkt dan die enkele keren dat het u opvalt. Want als ze geopend worden, dan is er wat aan de hand: Iemand is onwel geworden en het lijkt ernstig. Of er zijn redenen om de kerk te ontruimen. Het is dan van groot belang dat er mensen in onze gemeente zijn, die hulp kunnen verlenen.

In ieder mapje zit een korte instructie en een hesje dat je als hulpverlener kunt aandoen. Dat lijkt misschien wat overdreven. Maar de ervaring leert dat je als hulpverlener goed zichtbaar moet zijn. Iedereen weet dan op wie je je moet richten. Ook de bemanning van een ambulance of brandweerlieden weten dan op wie ze zich moeten richten.

Ik weet niet hoe het voor mijn collega's is, maar ik vind het altijd een beetje spannend, als ik zo'n felgekleurd mapje bij me heb. Je bent en blijft toch een leek. Maar tegenwoordig hebben we jaarlijks een training, waarin we de meest noodzakelijke basisvaardigheden op peil houden. Zo hebben we veel steun aan Roel Lugtmeijer, hoe we het beste kunnen handelen bij brand. En onder leiding van Vincent Vulto oefenen we met reanimatie.

Onlangs hebben we de training voor 2022 gehad. Dit jaar bij 'Kerkhulpverlening.com', de organisatie

bij wie we vier jaar geleden van start zijn gegaan. Net als toen zijn we een hele zaterdag aan de slag geweest. Soms moet je daarvoor op de knieën, zoals u op de bijgevoegde foto's kunt zien.

Henk Minnema

Inzenden kopij voor de website van PG-Elst

Een belangrijk doel van de website is het publiceren van actuele berichten. De opzet is: vandaag ingestuurd, drie tot vier dagen later op de site, maar vaak nog dezelfde dag. Stuur je berichten voor de website altijd naar webmaster@pg-elst.nl

Berichten met nieuwswaarde plaatsen we in de rubriek Actueel/Nieuws. Meestal bewerken we het bericht om de nieuwswaarde te benadrukken. Foto's bij een bericht vergroten de aantrekkingskracht om een nieuwsbericht of een artikel te lezen. Stuur je beeldmateriaal los van de tekst op. Op de website kun je ook een geluidsfragment of een filmpje laten plaatsen.

Als het bericht een activiteit met datum, plaats en tijd betreft wordt de inhoud ook geplaatst in Nieuws/Agenda, op de genoemde datum. Overigens: in de agenda staan alle activiteiten in de Grote Kerk en De Ruimte, met achtergrondinformatie vermeld. Alle activiteiten in één overzicht, dat is gemakkelijk.

Op de website vind je onder Contact/Inzenden kopij een uitgebreid artikel over de manier waarop de web redactie omgaat met ingezonden kopij.

De websitecommissie, Jes, Rob, Henk, Annet en Kees.

CPO (COLLEGE VAN PREDIKANTEN EN OUDERLINGEN)

Dringend gezocht: vrijwilligers voor de kookgroep.

Iedere donderdag wordt er door verschillende koppeltjes vrijwilligers gekookt voor gemeenteleden. Er zijn twee groepen met een aantal 'vaste' deelnemers, daarnaast kan ieder die dat wil zich aanmelden om een keer aan te schuiven en mee te eten. De grootte van de groep varieert (op dit moment) van 10- 18 deelnemers.

Vanwege het vertrek van een paar vrijwilligers zijn we dringend op zoek naar nieuwe mensen die één keer per twee maanden zouden willen koken. Het concept is als volgt: als kookgroep bepaal je zelf het menu en doe je de boodschappen. De meesten kiezen voor een hoofd en nagerecht.

Daarna nog een kopje koffie of thee. De maaltijd kan in De Ruimte worden gekookt, er is ruimschoots materiaal en apparatuur voorhanden. De deelnemers aan de maaltijd betalen een vrijwillige bijdrage.

De ervaring leert dat dit vrijwel altijd voldoende is om de boodschappen van te betalen. Als kookgroepje moet je dat bedrag dan wel even voorschieten.

Een koppel bestaat uit twee of drie personen. U kunt zich dus als koppel aanmelden maar ook individuele aanmelding is welkom, dan zoeken we samen naar een passend kookmaatje. Wilt u meer weten of een keer vrijblijvend meedraaien ? Neem contact op met mij .

Marja de Leeuwerk

Protestantse Vrijwilligers Dienst (PVD)

Op 28 september, de eerste bijeenkomst van het nieuwe seizoen, kwamen we met een mooie club bijeen in De Ruimte. Ds. Ineke van Middendorp verzorgde de boeiende inleiding aan de hand van haar eigen ervaringen, waarna over de begrippen geloof, hoop en liefde onderling verder werd gesproken. Geloven we nog in de toekomst in deze roerige tijd? Het leverde waardevolle gesprekken op.

In deze vergadering nam mevrouw Wil Harmsen-Graaskamp na 18 jaar afscheid als vrijwilligster van

de PVD. Ze werd hartelijk bedankt en uiteraard in de bloemetjes gezet!

We mochten ook een nieuwe vrijwilligster welkom heten: mevrouw Ria Koopmans-Mouris. Fijn dat zij enkele bezoekadressen kan overnemen.

Mocht u nu denken: dat is net iets voor mij, het af en toe bezoeken van één of meerdere oudere gemeenteleden? Meldt u zich dan bij Corrie Brüning of Gea Dijkstra. De contactgegevens staan achterin de Onderweg. Zo kunnen we samen het bezoekwerk blijven organiseren.

Namens de PVD Gea Dijkstra

Adventsproject 'Geef Licht' in voorbereiding.

In het adventsproject 'Geef Licht' vragen we aandacht voor vluchtelingen. Helaas zijn er nog elke dag miljoenen mensen over de hele wereld op de vlucht. Niemand laat zonder reden zijn familie, vrienden en bezittingen achter. Vluchtelingen kunnen niet anders. Ze vluchten voor onderdrukking, oorlog en geweld. Als vluchtelingen in Nederland komen zijn ze wel veilig, maar hebben verder helemaal niets. Geen familie, geen onderdak, geen zekerheid.

Als kerk weten we ons geroepen om de vreemdeling in de ogen te zien. Het is de Messias zelf die licht wil brengen in de duisternis van angst en onzekerheid waarin veel vluchtelingen moeten leven.

'Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij. Ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe.'
(Mattheüs 25: 35,36)

We mogen als kerkgemeenschap niet weggijken van de vluchtelingenproblematiek. Het verhaal van de vluchteling in ons midden gaat ons ter harte. In de periode van advent, de tijd waarin we verlangend uitkijken naar het licht van de Messias, geven we vluchtelingentema in verschillende activiteiten aandacht.

In de adventsvieringen komt het project 'Geef Licht' op verschillende manieren aan de orde. Er komt een foto-expositie, we proberen een vluchtelingenconcert te organiseren, een lichtjes actie voor gemeenteleden en koken met en door vluchtelingen. De basis-catechese, de meetkring en andere jeugd- en jongerenbijeenkomsten organiseren activiteiten. Aan de stamtafel bespreken we het onderwerp met verschillende gasten. En natuurlijk krijgt 'Geef Licht' een plek in de Amnesty-schrijf-actie op 11 december. Schrijven aan politieke vluchtelingen is een belangrijke taak van Amnesty.

Op het kerkplein komt een tent te staan. De tent als symbool voor de tijdelijke verblijfplaats waarin veel vluchtelingen moeten leven, of beter gezegd overleven op weg naar een werkelijk thuis. In de tent vindt een aantal van de activiteiten plaats.

Het project 'Geef Licht' is een initiatief van Kerk in Actie. PG-Elst werkt onder andere samen met Vluchtelingenwerk, Rotary, en de Voedselbank. Onze eigen diaconie, het CPO, de ZWO werkgroep en vele andere medewerkers uit de gemeente PG-Elst hebben hun medewerking al toegezegd.

Het projectteam communiceert via De Blikvanger, Onderweg en de Website. Hou deze media in de gaten voor de meest recente informatie. We zijn nog volop aan het organiseren, er kan best nog wel wat veranderen. En wil je meehelpen, heb je contacten met vluchtelingen, of heb je nog een goed idee, stuur een berichtje aan Jeroen Jeroense of Kees van Nes.

Ds. Jeroen Jeroense

Gebedsweek 2023

Samen bidden voor eenheid sinds 1846
Sinds 2007 wordt er nauw samengewerkt tussen de Evangelische Alliantie (nu Missie Nederland) en de Raad van Kerken in Nederland. In 2009 werden de twee verschillende gebedsweken samengevoegd tot één jaarlijkse 'Week van gebed voor eenheid'. Dankzij deze samenwerking kan er ook lokaal vanuit eenheid samen gebeden worden in de week die volgt op de derde zondag van januari.

Ook in Elst proberen we interkerkelijk de gebedsweek vorm te geven middels vieringen en gebedsbijeenkomsten in de week van 15 tot 23 januari. Het internationaal vastgestelde thema voor dit jaar is 'doe goed en zoek recht'.

Verdere informatie over deze week volgt in de Onderweg van december.

Joleen Kruijt

DIACONIE

Grote inzamelingsactie op 9 en 10 december voor de Voedselbank Overbetuwe en Lingewaard, dat doen we samen.

Na het enorme succes van de afgelopen jaren organiseren wij ook dit jaar een grote inzamelingsactie voor de Voedselbank Overbetuwe en Lingewaard. De actie wordt georganiseerd door de gezamenlijke kerken uit Overbetuwe en Lingewaard (Molukse, Katholieke en Protestantse kerken), Stichting Leergeld Oost Betuwe, de Rotaryclubs en Interact (de jongerentak van de Rotary). Vorig jaar stonden we met maar liefst 250 vrijwilligers (jong en oud) bij 19 supermarkten in Overbetuwe en Lingewaard. Zowel de samenwerking als de opbrengst (1263 bananendozen vol met artikelen met een waarde van € 46.805 (inclusief riante giften van de supermarkten zelf) was een groot succes. Dit jaar

willen we graag bij alle 26 supermarkten van Overbetuwe en Lingewaard de Voedselbankactie organiseren. Daar hebben wij uw hulp voor nodig. **Doet u dit jaar (ook weer) mee?**

Uw bijdrage voor de Voedselbank op 9 en 10 december

Juist in deze tijd wordt er steeds meer een beroep gedaan op de Voedselbank. Op vrijdagmiddag 9 en zaterdag 10 december kunt u naast uw eigen boodschappen bij uw deelnemende supermarkt ook iets kopen voor mensen die afhankelijk zijn van de Voedselbank. Dit mag van alles zijn en iets dat past bij uw portemonnee. Ook artikelen uit uw voorraadkast kunt u deze dag bij ons inleveren en natuurlijk uw DE-punten.

Uw bijdrage is van harte welkom. Wij zorgen ervoor dat de actie corona-veilig wordt georganiseerd en dat de artikelen die u koopt bij de Voedselbank worden afgeleverd. Een financiële bijdrage kunt u storten op NL61Rab0104083255 ten name van de Voedselbank onder vermelding van Voedselbankactie Over-Linge dec 2022.

Meedoen als vrijwilliger? Dat kan, graag zelfs.

Wilt u naast het geven van enkele artikelen als vrijwilliger meedoen aan deze actie dan juichen wij dat van harte toe. Wij staan vrijdag 9 december van 16-20 uur en zaterdag 10 december in twee tijdsbestekken van vier uur (10.00-14.00 uur en 14.00-18.00 uur) in zoveel mogelijk supermarkten in Overbetuwe en Lingewaard. Per tijdsbestek zijn wij met vier mensen aanwezig (om klanten te informeren bij binnenkomst, om de kraam in de winkel met voedselbankartikelen te bemensen en om de artikelen in ontvangst te nemen).

Per supermarkt hebben we dus 12 mensen (jong en oud) nodig. Uw/jouw hulp (voor een shift van 4 uur) is van harte welkom. Als je het leuk vindt om te helpen geef je dan uiterlijk 25 november op bij Wichert van Olst (e-mail: wvanolst@kpnmail.nl) met vermelding van je naam en eventuele voorkeur van tijd en supermarkt.

Samen staan we sterk voor de mensen die gebruik moeten maken van de Voedselbank Overbetuwe en Lingewaard. Wij hopen van harte dat deze oecumenische actie weer een groot succes wordt. Alvast veel dank voor uw hulp en bijdrage.

Namens de Diaconie: Froukje van der Honing en Hester Liebeton

DURZAAM

kerkzijn

Gratis energie

Het is u vast niet ontgaan dat de energieprijzen de laatste tijd sterk gestegen zijn, met vervelende gevolgen voor veel huishoudens die ook met lage energieprijzen al moeite hebben om de eindjes aan elkaar te knopen. We realiseren ons opeens dat energie niet vanzelfsprekend is. Dat zet aan tot besparing, isolatie en andere bronnen van energie, zoals de oude houtkachel of zonnepanelen. Het lastige van wind- en zonne-energie is echter dat het onregelmatig beschikbaar is. Om het verbruik tijdens daluren te stimuleren worden inmiddels zogenaemde 'dynamische' energiecontracten afgesloten: de prijs varieert per uur en wordt een dag van tevoren aangekondigd. Zo kunt u op bepaalde momenten (als er veel zon en wind is en het aanbod van energie daardoor hoog) (bijna) gratis energie gebruiken.

Mensen die eerder in zonnepanelen hebben geïnvesteerd profiteren daar nu sterk van. Sommige huishoudens krijgen zelfs (fors) geld terug door hun zonnepanelen. Het lastige van zonnepanelen is echter dat het niet uitnodigt om zuinig aan te doen met elektriciteit; het is immers gratis! Dat is jammer, want ook gratis energie kun je eigenlijk beter niet verspillen. Ga er bewust mee om, om ons energiesysteem als geheel minder te belasten. De energie die u niet gebruikt hoeft ook niet te worden opgewekt en kan voor nuttige doeleinden worden gebruikt. Dus ook voor gratis energie geldt: verspil het niet.
Bert Wolters, (thema)diaken duurzaamheid

Duurzaamheidstip

Wees ook zuinig met gratis energie.
Verspil het niet.
Reacties en eigen tips graag naar
woltersbw@gmail.com

Opbrengst collectes

Bericht van de diaconie over **collecte de Glind**
In augustus is gecollecteerd voor jeugdorp De Glind. Recent kwamen berichten naar buiten over grensoverschrijdend gedrag in het dorp. Hiernaar wordt een onderzoek ingesteld. Kerk in Actie heeft aanbevolen voorlopig niet voor dit doel te collecteren, tot er meer duidelijkheid is. Voorlopig staat geen collecte voor de Glind gepland. De opbrengst van de collecte van augustus wordt niet uitbetaald tot Kerk in Actie met een advies komt. Eventueel wordt een alternatief doel voor deze collecte gezocht.

DIACONIECOLLECTE NOVEMBER

Kerstdiner voor alleenstaanden

Ieder jaar organiseert de Rotary rond de kerstdagen een kerstbrunch voor ouderen en alleenstaande mensen in Elst.

Voor veel mensen zijn de feestdagen moeilijk. Daarom is het fijn dit voor hen te kunnen doen. De deelnemers worden opgehaald en weer thuisgebracht, er is muziek, een kerstverhaal, lekker eten en veel gezelligheid. Veel Rotaryleden zetten zich daar al jaren voor in. We bevelen de collecte van harte bij u aan.

UITGANGSCOLLECTES

6 november: voedselbank Nijmegen

Stichting De Voedselbank Nijmegen-Overbetuwe is een 100% non-profitorganisatie, met als doelstelling om directe voedselhulp te bieden aan de armste mensen, en tegelijk verspilling van goed voedsel tegen te gaan. Om in aanmerking te komen voor een voedselpakket mag men als alleenstaande niet meer dan € 230 per maand overhouden na aftrek van vaste lasten zoals huur, gas, water, licht en verzekering. Voor elke persoon meer mag het inkomen € 95 per maand hoger zijn. Voedselbank Nijmegen-Overbetuwe kent 9 uitgiftelocaties en verzorgt 700 pakketten per week met 185 vrijwilligers.

13 november: Kerk in Actie, Zambia: hulp kinderen zonder ouders

Meer dan 20.000 gezinnen in Zambia zijn ouderloos; het 'gezinshoofd' is jonger dan 18 jaar. Lange tijd zorgden opa's en oma's voor deze kinderen als de

ouders overleden. Maar als de grootouders ook overlijden staan de kinderen er vaak alleen voor. De Raad van Kerken in Zambia stimuleert kerken om naar deze kinderen om te kijken. Kerkleiders worden getraind en kinderen worden praktisch ondersteund.

20 november: zondag voleinding: koren

Muziek maakt een wezenlijk onderdeel uit van de eredienst. De Protestantse Gemeente Elst heeft sinds een aantal jaren twee nieuwe koren, te weten: kinderkoor What's up voor kinderen tussen 7 en 13 jaar. Dit koor treedt 5 keer per jaar op tijdens een eredienst. Daarnaast G-noot, met inmiddels zo'n 50 deelnemers, waarvan gemiddeld 20 tot 25 deelnemen aan een dienst meewerken. Voor elk optreden wordt drie keer gerepeteerd. Beide koren staan onder leiding van IJsbrand ter Haar.

Meer informatie op www.pg-elst.nl/index.php/kerk/vieringen/koren

27 november: Stichting Kruispunt Arnhem

Stichting Kruispunt Arnhem biedt pastorale zorg en opvang aan dak- en thuislozen, vluchtelingen, drugsverslaafden en anderen aan de rand van de Arnhemse samenleving. Er worden veel activiteiten georganiseerd als ontmoetingsmiddel. Iedere werkdag is er ochtendinloop en een inloop in de namiddag/begin avond voor bezoekers die tegen een geringe vergoeding een maaltijd kunnen gebruiken. Er zijn computers waarvan gebruik kan worden gemaakt en elke zaterdag is er een korte viering met aansluitend een broodmaaltijd. De twee pastores zijn aanwezig bij de inloop en ze besteden veel tijd aan pastoraat op straat, bezoeken mensen die ziek zijn, in de gevangenis zitten of anderszins pastorale ondersteuning kunnen gebruiken. Er worden bijeenkomsten georganiseerd over wat geloven voor de aanwezigen betekent.

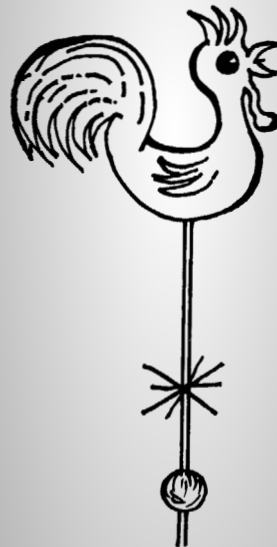
Collectebonnen

Kerkgangers die gebruik willen maken van collectebonnen kunnen deze in de volgende coupures bestellen: Kaarten met 20 bonnen van € 0,50 (€ 10,-) of € 0,75 (€ 15,-) of € 1,- (€ 20,-) of € 2,- (€ 40,-) door storting op bankrekeningnummer NL71 RABO 0373719019 ten name van Collectebonnen Protestantse Gemeente Elst, onder vermelding van adres, aantal en soort. Uw bestelling wordt zo spoedig mogelijk bij u thuis bezorgd. Voor nadere informatie A.M. Brandt, tel. 376384 (na 19.00 uur).

DE TORENHAAN ZEGT ER

HET ZIJNE VAN...

Geef licht!

*Laten we er iets
MOOIS van maken*

COLUMN

Gezegende geboorte

Ik durf de stelling wel aan dat veel lezers van Onderweg grootouder zijn. Dus als ik nu vertel hoe bijzonder het is om nieuw leven zo dichtbij te ervaren, hoe ontroerend het is om je eigen kinderen als ouders te zien, hoe weldadig het voelt om zo veel medeblijdschap te ervaren, zeker ook vanuit onze eigen gemeente, hoe je kunt uitkijken naar het volgende bezoekje, vertel ik vast niets nieuws. Dus dat doe ik dan maar niet. Maar voor de lezers die nog van niets weten, nu ik het er stiekem toch over heb, even wat details: Jurre Peter (de naam 'Peter' is van zijn beide opa's) is de eerstgeborene van onze jongste dochter Marijke en haar wettige levensgezel Sjors Wagemakers, onze vorige jeugd-ouderling. Ze wonen in Zeist, maar zijn van plan om Jurre in Elst te laten dopen, in de plaats waar zij hun jeugd hebben doorgebracht en in de kerk waarin zij belijdenis hebben gedaan. Voor ons als nieuwbakken grootouders een mooi vooruitzicht. En ik het zou bijna vergeten: het gezinnetje maakt het uitstekend. Zo vanzelfsprekend is dat namelijk niet.

Zoals ook nu, schrijf ik wel eens wat persoonlijks in mijn columns. Ik probeer steeds te voorkomen dat die informatie op zichzelf staat. Daar is een column immers niet voor bedoeld; bovendien zou het verhaal voor veel lezers oninteressant zijn. Misschien dat ik deze keer mooie herinneringen bij ervaren grootouders oproep aan de geboorte van hun eerste kleinkind. Dat zou al mooi meegenomen zijn. Maar ook herinneringen oproepen is meestal niet de reden voor persoonlijke verhaaltjes. Nee, wat ik vaak probeer, is woorden te geven aan de vele tegenstellingen en wisselende emoties waartoe we ons moeten verhouden, waarmee we moeten omgaan. En om te illustreren dat in ons dagelijks leven emoties van vreugde en verdriet, van onbekommerdheid en bezorgdheid, het ervaren van het volmaakte en het onvolmaakte als het ware door elkaar heen lopen. Je kunt ze niet tegen elkaar wegstrepen, maar je ervaart deze emoties door elkaar heen, wisselend van moment tot moment.

In zijn column van vandaag (zaterdag 22 oktober) in Dagblad Trouw staat Stijn Fens, een van mijn favoriete columnisten, stil bij de vraag hoe dicht je bij het grotere leed van anderen kunt komen. Eigenlijk betoogt hij dat het leed van mensen die je niet in de ogen kunt kijken altijd abstract en ver weg blijft. Momenteel is het onze beurt om onderdak te bieden aan een Oekraïens gezin, een moeder van 29 en een zoontje van 8. Gevlucht uit een stad niet ver van het front, vader (van de jongen), familie, vrienden, werk en huis achterlatend. In de verwachting dat het hooguit een maand of twee zou duren en in de hoop dat ze mensen zouden tegenkomen die zich over hen zouden willen ontfermen. Ze zijn nu een half jaar in Nederland, de jongen gaat naar school, de moeder werkt als schoonmaakster, ze hebben medische zorg, de noodzakelijke begeleiding en krijgen onderdak, eten en een beetje aandacht van hun gastgezin. De moeder volgt de gebeurtenissen in en rond haar land en stad op de voet en elke avond belt zij urenlang met het thuisfront (wrang genoeg met een dubbele betekenis). Als zij 's avonds aanschuift aan tafel, kijk ik haar in de ogen. Daarin lees ik haar bezorgdheid over het enorme gevaar waaraan haar geliefden dagelijks worden blootgesteld, en zie ik de vrees voor een ongewisse toekomst: ooit weer terug naar huis of opnieuw moeten beginnen in een vreemd land, met een vreemde taal, vreemde gewoontes en zonder eigen woonruimte? Zij is net zo oud als onze jongste dochter, maar na lezing van de eerste alinea zal duidelijk zijn dat de tegenstelling tussen beide levens bijna niet groter kan zijn. Aan ons, betrokken omstanders, de kunst om verheugd te zijn over het ene leven en bezorgd over het andere leven. Op hoop van zegen. Dat geeft ook betekenis aan ons eigen leven.

Ten slotte nog even dit. In mijn vorige column vroeg ik mevrouw of meneer M, die in een anonieme brief een klacht over het groetgedrag van kerkmensen had geuit, om zich aan mijn kenbaar te maken, zodat we met elkaar in gesprek zouden kunnen gaan. Helaas heeft hij of zij nog niet gemeld. Hopelijk beschouwt M deze voetnoot als een vriendelijke herinnering.

Peter de Leeuw

JEUGD

CRÈCHE

Uw kinderen (0-4 jaar) zijn van harte welkom bij de crèche in De Ruimte. U kunt uw kind voor de dienst (tussen 9.45-10.00 uur) brengen en na de dienst weer ophalen.

KINDERKERK

Tijdens de kerkdienst is er kinderkerk voor kinderen van 4 t/m 12 jaar.

We beginnen in de kerk en gaan daarna naar De Ruimte.

Zondag 9 oktober hebben we met elkaar koekjes gebakken en versierd voor ons nieuwe doel Hulp Hond Nederland. Na de dienst kon iedereen ze kopen om thuis of bij het koffiemoment op te eten.

Dominee Jeroen heeft tijdens de dienst geprobeerd om iedereen te leren hoe je een appeltaart zou moeten bakken. Gelukkig had Frederiek er thuis al een gebakken en die werd tijdens het koffiemoment geveild. We hebben in totaal 180 euro opgehaald. Iedereen heel erg bedankt en we hopen dat de koekjes en de taart hebben gesmaakt.

Zondag 6 november hebben we geen gewone kinderkerk. Dan gaan we met elkaar weer de jaarlijkse schoenendozen versieren. Dus heb je nog schoenendozen over of heb je er thuis al een versierd neem hem gerust mee naar de kinderkerk. Ook zonder schoenendoos ben je welkom want wij zorgen voor het materiaal. Na de dienst is het zeker de moeite waard om even te blijven want dan vindt

de onthulling plaats van de speeltoestellen in de tuin bij de ruimte. Kom jij ook knutselen en spelen?

Tenslotte willen we jullie wijzen op de start van de adventtijd zondag 27 november. Als kinderkerk hebben we gekozen voor het project 'het levenslicht'. We gaan met elkaar stilstaan bij de voormoeders/oermoeders van Jezus door elke week stil te staan bij een vrouw. Zonder deze vrouwen had Jezus nooit bestaan daarom verdient elk van deze vrouwen een standbeeld. Dit zal iedere week terugkomen in de kerk. Daarnaast gaan we weer leuke dingen maken met elkaar.

Voor iedereen die dat wil is er ook weer een gezinsboekje voor de adventsperiode. Mocht u deze voor 27 november niet hebben gehad en er toch graag een willen spreken dan iemand van de kinderkerk aan. We hebben er nog een aantal in de kast liggen. We hopen jullie allemaal te zien.

Groetjes van de leiding van de kinderkerk

BASISCATECHESE

Basiscatechese is weer gestart!

We zijn al weer een paar weken onderweg met de kinderen van de basiscatechese. En we hebben al veel leuke dingen gedaan.

We starten elke keer met een zelfgemaakt gebed aan de hand van je vijf vingers. De kinderen komen steeds met mooie gedachten/wensen/intenties. En we steken de gebedskaars aan.

Maar we hebben nog veel meer gedaan. De kinderen leerden over ons kerkgebouw en de plek waar de kerk staat en dat daar al eeuwen gevierd wordt.

We sloten dit thema af door zelf in de kerk te kijken. Met een heuse speurtocht kwamen de kinderen in alle kleine hoekjes van de kerk. Ze testten ook hoe lang de echo aanhoudt in de kerk.

Eerst maakten ze heel veel lawaai en daarna waren ze muisstil. Het duurde wel 7 seconden voordat de echo was uitgedoofd!

Het thema daarna was rituelen. Dominee Jeroen werd uitgenodigd en samen waren we opnieuw in de kerk. Welke rituelen zijn daar zichtbaar? We zagen de lezaar met de bijbel, de avondmaals-tafel en het doopvont. In de consistorie mochten de kinderen de avondmaalsbeker en de broodschaal even vasthouden. Een aantal herkenden de kleine bekertjes die we nu met het avondmaal gebruiken. Annemijn was even dominee met een groene stola.

Wat de betekenis is van de andere kleuren van de stola's werd door dominee Jeroen uitgelegd. Als laatste gingen de kinderen in het koor op de grond liggen. Wat voelden en hoorden ze daar? Vraag het eens aan hen als u ze in de kerk tegenkomt.

We bereiden ons nu langzaam voor op wat komen gaat; Advent waarin speciaal aandacht voor vluchtelingen zal zijn (thema Geef licht) en Kerst (met heus kerstdiner). Tot een volgende keer.

Loes Pieper en Hester Liebeton

The Meeting is dé plek voor jongeren vanaf 12 jaar. Het is een plek om elkaar te ontmoeten op een ontspannen manier, maar ook om goede gesprekken te voeren en met zingeving bezig te zijn. In The Meeting is iedereen welkom, het is er altijd gezellig en je mag zijn wie je bent!

Wil jij je aanmelden bij The Meeting? Vraag het inschrijfformulier op via jjw@jeugdwerkpgelst.nl

Voor het meest actuele programma, en het programma voor de komende maanden kun je kijken op de website www.pg-elst.nl/jeugd

CONTACTPERSONEN VOOR THE MEETING:

Rob van Neck   contactpersoon,
jjw@jeugdwerkpgelst.nl
vacant   voorzitter Meetingcommissie
Internet: www.pg-elst.nl/jeugd

Hulp bij maaltijdvoorziening, personenvervoer, kleine klusjes in en om het huis, boodschappen en tuinonderhoud.
0481-374926 (op werkdagen van 09.00 - 10.00)
info@hulpdienstelst.nl
www.hulpdienstelst.nl

MUZIEK

Oost-Nederlands Kamerkoor verzorgt orgelconcert zonder orgel

Op zondag 6 november zwijgen de orgels voor één keer. Maar ze zullen beslist niet gemist worden, want op het programma staan de wereldberoemde Vespers van de Russische componist Sergey Rachmaninov. Diepe bassen, heldere sopranen, spannende harmonieën, de serene sfeer van de muziek, deze intense beleving maakt zelfs de klanken van het orgel overbodig. Rachmaninov's Vespers uit 1915 voor a capella koor worden beschouwd als het hoogtepunt van de Russische geestelijke muziek. Er wordt gebruik gemaakt van een liturgische tekst van de Russisch orthodoxe kerk voor de vesperdienst die bij zonsondergang begint.

Met de vijfde Vesper was Rachmaninov zo tevreden dat hij hem liet uitvoeren op zijn eigen begrafenis. De Vespers worden uitgevoerd door het Oost-Nederlands Kamerkoor uit Doetinchem, dat onder leiding staat van de bekende koordirigent Rob Vermeulen. Het concert begint om 12.00 uur. De toegang is vrij, maar we hopen wel op een knisperende gift na afloop.

Namens Orgelstichting Elst, Peter de Leeuwerk

Muzikalitijd

mu·zi·ka·li·tijd (de; meervoud: muzikalitijden)

1. Een moment of ogenblik om het over muziek te hebben, ter lering en vermaak.
2. Het ontsnappen aan de tijd door muzikaal bezig te zijn.

De Geneefse psalmen (deel 2)

Maarten 't Hart beschrijft in zijn roman 'het psalmenoproer' de grote weerstand die ontstond toen een nieuwe psalmberijming werd geïntroduceerd. Het was rijk tegen arm, nieuwe berijming tegen de oude vertrouwde berijming, met grote ordeverstoringen op straat tot gevolg. Hoe dan ook, de berijming van 1773 hield net zoals de allereerste Nederlandse berijming geen rekening met de ritmiek van de melodieën met als gevolg dat het zingen op hele noten bleef bestaan.

Een mooi voorbeeld hoe klemtoon en melodie elkaar tegen zitten, zijn de eerste twee regels van psalm 42 in de berijming van Datheen.

De eerste regel zingt goed, maar de tweede regel met de nadruk op verse water zingt bijzonder vreemd. Pas in 1968 kwam een nieuwe vertaling gereed zoals we die kennen uit het Liedboek voor de Kerken uit 1973. Met deze berijming verdwenen de problemen met de vreemde klemtonen en werden de psalmen weer meer ritmisch gezongen. Deze berijming is overgenomen in ons huidige liedboek. Wellicht kwam dit liedboek in 2013 net iets te vroeg om voor een nieuwere berijming te kiezen want ondertussen is door stichting 'Dichtbij de Bijbel' 'de' nieuwe psalmberijming geïntroduceerd.

Daar gaan we vast meer over horen de komende jaren. Ik weet nog niet welke kant ik zal kiezen en of ik bij de demonstratie in de Dorpsstraat voorloop en voor of tegen de nieuwe psalmberijming ben of dat ik met de wapenstok in de hand word ingezet om het volk in het gareel te houden.

Als muzikant luister ik sowieso liever naar de rijkdom van de tijdloze melodieën en ontgaat mij vaak de tekst. Zoek maar 's op, bijvoorbeeld op een streamingdienst of YouTube: het Gesulado Consort uit Amsterdam. Zij namen enkele jaren terug alle psalmen op van Jan Pieterszoon Sweelinck. Sweelinck zette deze betrekkelijk nieuwe melodieën op ongeëvenaarde wijze om in 5-stemmige zettingen. Daar waar berijmingen uit de tijd raken, is deze muziek van alle tijden en geeft het een inkijkje wat oorspronkelijk het idee is geweest en hoe vlot en fris het moet hebben geklonken toen het kinderkoor van Calvijn het voor zong.

IJsbrand ter Haar

Troostrijke klanken op Zondag Voleinding

Zondag 20 november 2022, 15.00 uur Grote Kerk
In het kader van Zondag Voleinding 2022 bezingt het koor CantAnimus uit de regio Arnhem-Nijmegen, onder leiding van dirigent en componist Caspar van der Vinne, de herinneringen aan overleden dierbaren en geliefden. Troostende klanken voor nabestaanden.

De naam 'CantAnimus' betekent 'het bezingen van de ziel' en precies dat doet CantAnimus al meer dan 10 jaar met het programma 'Stem en Stilte', ieder jaar op of rond Allerzielen. Centraal in deze Ziele-Zang staat het door Caspar van der Vinne gecomponeerde 'Requiem veur mien Moe'. Het requiem wordt voorafgegaan door liederen die de essentie van het leven raken, van onder andere Bach, Schönberg, Jenkins, Mozart en Schubert. Een stil uur koorzang.

Het concert, dat dit jaar ook in Oosterbeek is uitgevoerd rond Allerzielen, wordt nu voor de tweede keer op Zondag Voleinding gehouden, op 20 november 2022 om 15.00 uur in de Grote Kerk in Elst.

CantAnimus
presenteert

Stem en Stilte

In het kader van Allerzielen en Zondag Voleinding 2022 zingt het koor CantAnimus o.l.v. dirigent/componist Caspar van der Vinne zijn Requiem veur mien Moe, Ave Maria en Onze Vader, omlijst met liederen van o.m. Bach, Schönberg, Jenkins, Mozart en Schubert.

Zondag 30 oktober, 15.00h. R.K. Kerk St. Bernulphus, Utrechtseweg 129, Oosterbeek.
Zondag 20 november, 15.00h. Grote of St. Maartenskerk, Grote Molenstraat 2, Elst (Gld.)

Uw vrijwillige bijdrage na afloop ter dekking van de kosten wordt op prijs gesteld.

U hoeft zich niet aan te melden. Mochten voor dit culturele evenement volgens de richtlijnen van de rijksoverheid op de concertdagen coronamaatregelen van kracht zijn dan vindt u daarover informatie op www.cantanimus.nl.

Wij hopen u te ontmoeten en te ontroeren!
Een vrijwillige bijdrage na afloop, ter dekking van de kosten, wordt op prijs gesteld.

Meer informatie over CantAnimus kunt u vinden op www.cantanimus.nl.

Namens CantAnimus Gea Dijkstra

DIVERSEN

Zondag 11 december Schrijfmarathon Amnesty International

Op zondag 11 december staat de schrijfmarathon voor Amnesty International weer op de planning. Op veel plekken in ons land wordt op die dag geschreven. De brieven die we vorig jaar hebben geschreven hebben velen geholpen. We komen in actie voor mensen die onterecht vastzitten of worden bedreigd vanwege hun werk, mening of om wie ze zijn. We sturen brieven naar koningen, ministers en presidenten en vragen hun een einde te maken aan onrecht. Ieder jaar levert dat succes op. Activisten komen vrij, discriminatie stopt, daders worden berecht. We willen graag alle gemeenteleden oproepen om mee te schrijven. We gaan er dit jaar in De Ruimte weer een evenement van maken met broodjes en soep. We hopen dat er ook veel jongeren van The Meeting meeschrijven.

In De Ruimte zijn de voorbeeldbrieven aanwezig en kunt u aan de slag gaan. U kunt de brieven ook zelf zonder kosten bestellen of direct downloaden via de Amnesty website. En u kunt een mail sturen naar schrijfmarathonelest@pg-elst.nl. Dan brengen wij een pakket bij u langs.

We houden u op de hoogte via facebook PG Elst, via de website en via de Blikvanger.
Noteer dus in uw agenda: 11 december:
'Brieven schrijven tegen onrecht!'

Mochten er vragen of ideeën zijn, stuur gerust een mailtje naar schrijfmarathonelest@pg-elst.nl
We hopen jullie allemaal te zien!

Dennis Janssen, Romanie van der Kaa en Eline Janssen.

Onze camino, een indrukwekkende ervaring

Op 4 september zijn wij gestart met het lopen van de camino Francés van Saint-Jean-Pied-de-Port, nog net in Frankrijk, naar Santiago de Compostella in Spanje. Op 3 oktober stonden we daar op het plein voor de kathedraal na 795 kilometers gewandeld te hebben.

We wilden kijken of we een periode met minimale spullen konden leven, alleen wat we in onze rugtas hadden. Ook herinneringen ophalen want Marten

heeft de route in 2019 op de racefiets gefietst. En zeker ook genieten van al het moois wat er onderweg te zien is.

Het is een geweldige ervaring geweest waar we nu nog bijna dagelijks aan terug denken. Het uitzicht over enorme korenvelden met af en toe een groepje bomen erin was bijna niet te bevatten. Vaak met windmolens op de kam van de naastliggende bergketen. In de verste verte geen boerderij te zien. Waar woont de bewerker van dit land? De weilanden in Friesland zijn er niets bij. Maar ook berghellingen met druivenstruiken, mooi groen en de druiven nog niet geplukt.

We liepen vooral in het begin op veel lange rechte wegen naar een dorpje waar altijd een kerk stond met een toren met twee, drie of vier klokken. Soms was de kerk open maar helaas ook vaak gesloten. Eén van de mooiste kerkjes was in Rabé de las Calzadas. Mooie zang vulde het eenvoudige en sfeervolle kerkje. Een Spaans vrouwtje, misschien een geestelijke, vroeg naar onze naam, legde haar hand op onze schouder en gaf ons de zegen voor onze camino en voor ons leven. Hierbij hing ze ons een klein hangertje om. Het ontroerde ons en greep ons erg aan. Het was ook zo in tegenstelling tot de pracht, praal en overdaad die we de dag ervoor in Burgos hadden gezien.

Een keer was er langs zo'n lange, rechte weg ineens een soort oase. Een overkapping met banken, stoelen en een tafel met allemaal etenswaren. Variërend van koffie en vruchtensappen tot muesli, gekookte eieren en fruit en nog meer. Heerlijk. Je kon nemen waar je zin in had en betalen wat je ervoor over had. De man die dit alles verzorgde was geïnspireerd door de camino en voelde het als een must om voor de wandelaars te zorgen.

Ons uitzicht vooruit was vaak schitterend. Zeker als we net een helling waren opgeklimmen. Maar het was vooral 's morgens mooi om achterom te kijken als de zon net boven de horizon kwam.

We ontmoetten mensen uit vele landen. Zoals een Pools echtpaar. Ze waren in Polen vertrokken op zijn 50ste verjaardag, in mei. Ze verwachtten half oktober in Santiago te arriveren als ze 25 jaar getrouwd waren. Ze ervoeren de wandeling als één groot feest. En dat terwijl de man met een stok liep omdat hij een halfzijdige verlamming had. Heel bijzonder.

Een Duitser van 84 jaar was vertrokken uit Stuttgart. Hij had een zware hartoperatie gehad en had zich voorgenomen de camino te wandelen als hij goed was hersteld.

Samen met zijn vrouw. Maar zij kon niet mee omdat ze kanker heeft. Ze wilde wel dat hij zou gaan. Dus zo was hij op weg. Alleen? 'Nee want Hij loopt met mij mee en past op me' zo zei hij. Er waren ook veel mensen onderweg met vragen over hun manier van leven en werken.

Waar moet mijn bedrijf staan als ik over drie jaar met pensioen ga? Wil ik er dan nog iets mee? Een Japanner moest 6 dagen per week werken van zijn baas maar wilde dat niet meer. Tijdens zijn camino hoopte hij een oplossing te bedenken.

En toen, na 30 dagen wandelen waren we er. We voelden heel duidelijk dat de liefde en verbondenheid met onze familie en vrienden grenzeloos zijn, dat we die niet op stand-by konden zetten. We genoten van de sfeer van de mis in de kathedraal, een immense ruimte met beelden en versieringen. Toen er een voorzanger ging zingen onder begeleiding van mooi orgelspel kwamen de emoties: geluk, opluchting, genieten, gemis?

Marten en Jacqueliën Kampen

EXPOSITIE GROTE KERK ELST (GLD)

17 augustus – 23 november 2022

JAN RENSEN

KWASI-KUNST – schilderijen

Zaterdag 3 september, 1 oktober, 5 november van 13.30 –
16.30 uur is de kerk geopend om de expositie te bezoeken.

Van harte welkom!

www.pg-elst.n

Protestantse Gemeente
Elst

Zaterdag 5 november: Jan Rensen vertelt over zijn kunst.

Al een paar weken hangt er kleurrijke 'Kwasi-Kunst' in de kerk. U ziet 'Bloemen in een vaas' in heel verschillende stijlen. Op zaterdag 5 november is de laatste gelegenheid om de werken van dichtbij te bekijken en wel in aanwezigheid van de kunstenaar. De kerk is weer open van 13.30 tot 16.30 uur.

Vanaf 14.00 uur is de kunstenaar Jan Rensen aanwezig om u te ontmoeten en te vertellen over zijn leven en werk. Tussen 15.00 uur en 15.30 uur zal hij een korte lezing houden over zijn bijzondere en interessante visie op kunst en de bijzondere titel van zijn expositie. Waarom 'Kwasi-kunst'?

Hij is een goed verteller! Laat deze kans niet voorbij gaan!

Laat jij ook je licht stralen in december?

In december hebben we als gemeente het thema 'Geef Licht' Om dit mooie thema en de diensten in december te verlichten vragen we iedereen een lichtje te maken.

Doe je mee?

De lichtjes verzamelen we in de Ruimte. Daar staat een doos klaar (in de kopieerruimte). Je lichtje maak je van een glazen potje (jam, babyvoeding, pesto) Versier, schilder, beplak, beschrijf, laat je creativiteit de vrije loop.

We hopen op een heleboel prachtige lichtjes die in december in en rond de kerk zullen schijnen.

Vriendelijke groet, namens de kunstcommissie

Art Fair

Op 26 en 27 november 2022 vindt er in Elst een Art Fair plaats.

In dat weekend zullen 34 kunstenaars, veelal uit de gemeente Overbetuwe, hun werk tentoonstellen.

De locaties waar ze dat doen zijn:

De Grote Kerk, De Ruimte en cultureel centrum de Wieden. De openingstijden zijn beide dagen van 13.00 uur tot 17.00 uur. U kunt genieten van vele disciplines, zoals houtsnijwerk, brons, schilderijen, sieraden, glaskunst en vele andere vormen van creativiteit.

Annemieke van der Kaa

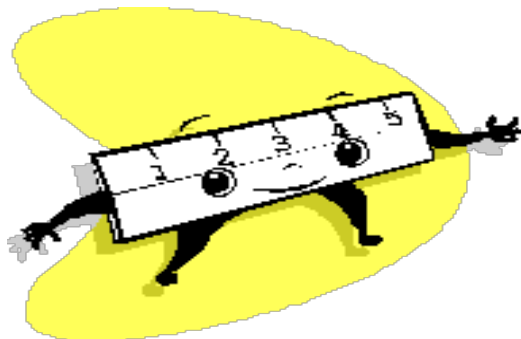

Geef Licht met de actie Schoenendoos 2022

Dit jaar gaan we weer met de actie schoenendoos aan de slag.

Voor velen is de actie al bekend, je vult een mooi versierde schoenendoos met allerlei spulletjes en deze doos gaat op reis en komt terecht bij een kind dat het veel minder goed heeft en heel erg blij is met zo'n prachtcadeau.

We vragen bij deze actie de hele gemeente weer om mee te doen.

Er zijn twee mogelijkheden om mee te doen:
Je kan thuis een stevige schoenendoos versieren/beplakken en vullen met mooie, schone spulletjes en inleveren in de Ruimte. Of je helpt mee spulletjes te verzamelen.

Vanaf begin november tot half december zal hiervoor in de Ruimte een doos staan waarin de spulletjes verzamelt kunnen worden. Hier mogen ook de dozen neergezet worden. Met elkaar hopen we dan weer een mooie bijdrage te kunnen leveren aan de actie schoenendoos.

Wat kan er allemaal in de schoenendoos:
Heel graag: Schriften, pennen, (kleur)potloden, gum, puntenslijper, knuffel (geen varkentje of slang), tandenborstel, tandpasta, zeep.

Ook nog: schrijfblok, etui, liniaal, autootjes, spelletje, kleine (tennis)bal, jojo, pet, puzzeltje, knikkers, springtouw, kam, spiegeltje, borstel, washandje en toilettasje.

Geen etenswaren, snoep of oorlogsspeelgoed!

Met vriendelijke groet,

Annemieke van der Kaa van Pagée

Openingstijden Tempel|Kerkmuseum Elst

Het Tempel|Kerk Museum is geopend:

Van 1 oktober tot 1 april: elke 1e zaterdag van de maand.

Van 1 april tot 1 oktober: elke zaterdag. In juli en augustus ook elke zondag.

Van 13.30 - 16.30 uur.

Rondleiding om 14.00 uur
(€ 5,00 pp, € 2,00 kinderen t/m 12 jaar).

Voor bezoeken op maandag t/m vrijdag:

afspraken via de koster (koster@pg-elst.nl)

Het is feest: de museumcommissie van het Tempel | Kerk Museum Elst bestaat 25 jaar.

Naast andere werkzaamheden verzorgen de vrijwilligers van de museumcommissie van het Tempel | Kerk Museum Elst de rondleidingen door het museum. Deze commissie nam in 1997 het geven van rondleiding over van de koster, de heer Jan van der Horst. Ze bestaat dus dit jaar 25 jaar. Om dit te vieren verzorgt de commissie op zondagmiddag 13 november gratis gezinsrondleidingen en rondleidingen voor volwassenen.

De gezinsrondleidingen zijn speciaal bedoeld voor kinderen van 7-12 jaar met hun ouders of andere volwassenen.

Als je mee wil doen met een rondleiding kun je je tot en met 11 november aanmelden via de website van het museum. Zolang er nog plaatsen vrij zijn, kun je daar een tijd selecteren en kiezen voor het soort rondleiding; er geldt: vol is vol.

Kijk voor meer informatie en aanmelden op www.tempelkerkmuseum.nl > Activiteiten.